

narul limbii române, T. II, P. II, p. 77, după *Mat. folc.*, I, p. 492, este fără îndoială identic cu *răcăstău*, *răcăsteu*, care derivă din ung. *rekesztő = rekeszték* (din *rekeszteni*) «loc închis despărțit printr'o barieră», «barieră», «claustrum», «cubile seclusum».

N. DRĂGANU

NEAZĂ

Cuvântul e cunoscut în întreg Banatul în expresia *mi-e nează* (pronunțat *m-i năză* sau *neză*) cu înțelesul de «mă înfior, am oroare de ceva, mi se face pielea ca de găină, mi-e groază și scârbă de ceva». În materialul adunat de Hașdeu, păstrat la Muzeul Limbei Române, răposatul Liuba din satul Maidan (jud. Caraș) traduce pe *nează* cu «greață sau toane (când îi vine a voma)». Am mai găsit atestat cuvântul în Pamfile, *Agricultura la Români*, p. 252, fără indicația regiunii de unde a fost cules. Aici *nează* e tradus prin «frică, teamă» și se dă și expresia «pe vremea asta cețoasă, tot omului i-i nează». E probabil că Pamfile l-a auzit dela vreun Oltean.

Fiind un element regional bănățean — sau cel mult și oltean — e firesc să ne gândim la un împrumut sârbesc. De fapt în limba sârbo-croată există cuvântul *jéza* care, pe lângă înțelesul de «boală», îl are și pe acela de «înfiore, groază, oroare», «Schauder, Riesel, Grauseln», în expresia *hvata me jeza* cu înțelesul expresiei românești *mi-e nează* (v. dicționarele lui Vuk Karadžić și Ristić-Kangrga s. v. *jéza*).

În bulgară cuvântul *ezá* există numai în blestemul: *ezáta da go spoléti!* «lua-l-ar naiba!» pe care îl găsim și la Aromânii din Macedonia: *iandza va ti măcă* «naiba o să te mănânce», împrumutat dintr'un graiu bulgaro-macedonean care păstrează nazalitatea (v. Capidan, *Elementul slav în dialectul aromân*, p. 70).

Forma veche a lui *jeza* sârbesc, *ezá* bulgăresc și *jandza* bulgaro-macedonean este de fapt *jedza* (ĕ = e nazal) atestat în textele paleoslave unde traduce pe «*μαλαξία, νόσος*».

Și în alte limbi slave există acest cuvânt cu înțelesul de «boală, furie, vrăjitoare, femeie rea» (v. *Dicționarul Etimologic* al lui Berneker s. v. *ed'zá*). Numai în serbo-croată are înțelesul de «înfiore, oroare», după dicționarul Academiei Jugoslave din Zagreb

(s. v. *jéza*), fiind apropiat prin etimologie populară de *jěžňa*, cu același înțeles, derivat din *jěžiti se* « sich borsteln, schaudern, schauern, Gänsehaut bekommen, grausen » (cf. *jež* « ariciu »). Iată, pe lângă răspândirea geografică a lui *nează*, al doilea motiv care ne face să derivăm acest cuvânt numai din serbo-croată.

În ce privește pe *ń* inițial (*ňază, ñeză*), e posibil ca, dintr'o expresie ca *napala na ń jeza*¹⁾ « l-a apucat un fior, a dat groaza în el », în care *ń* este acuzativul singular masculin al pronumelui personal, pers. 3-a, să fi fost aglutinat, de Românii bilingui care au introdus cuvântul în limba română, la substantivul următor²⁾.

E. PETROVICI

¹⁾ *Jeza* e obicuit numai în expresia *hvata ga jeza* « îl cuprinde un fior ». Cu verbul *napadati na koga, napasti na koga* « anfallen » se construiesc *strah* « frică », *nevolja* « nevoie », *skrb* « supărare », *žalost* « întristare », etc. (v. dicționarul Academiei iugoslave s. v. *napadati* și *napasti*). E deci posibilă această expresie și cu *jeza*. Și *strah* « frică », etc., se întâlnesc cu amândouă verbele, *hvatați* și *napadat (napasti)*: *hvata ga strah* « îl cuprinde frica ».

²⁾ Un derivat al lui *jeza*, anume *jezina*, stă, după N. Drăganu (v. DR., VII, p. 134), la baza formelor olteneste și bănățene *izână*, *a izâni* și *izâmit*.